

МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ КРИТИЧНИЙ ДИСКУРС-АНАЛІЗ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КУРСЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ В АНГЛОМОВНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ КАРИКАТУРІ

Заблоцький Ю. В.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри англійської філології
Національний університет «Острозька академія»
вул. Семінарська, 2, Острог, Рівненська область, Україна
orcid.org/0000-0003-4842-8463
yurii.zablotskyi@oa.edu.ua*

Ключові слова:

*мультимодальний критичний
дискурс-аналіз, модус,
політична карикатура,
інформаційне середовище,
соціальна семіотика, вербальні
й невербальні складники,
комунікативні функції.*

Статтю присвячено мультимодальному критичному дискурс-аналізу зображень Курської операції, представлених у західних політичних карикатурах. Дослідження семантики вербальних і невербальних складників корпусу відібраних карикатур на основі повторюваних сюжетів уможливило виділення п'яти тематичних категорій, у межах яких репрезентовано український контрнаступ серпня 2024 р. Комплексний аналіз графічного і словесного модусів дав змогу встановити типові сценарії, усталені образи та основні функції кожної групи карикатур. Найпоширенішим виявився сценарій протистояння лідерів двох країн – Володимира Зеленського та Володимира Путіна. Персонажі постають у ролі політиків або військових, яких можна легко розпізнати за характерними рисами зовнішності, допоміжною атрибутикою та вербальними елементами. Образ президента України має переважно позитивну або нейтральну конотацію, тоді як його опонент – нейтральну або виразно негативну. Аспект бойових дій репрезентовано зображенням танка, на якому найчастіше зображено саме президента України. Одним із ключових символів у карикатурах є ведмідь, що уособлює Росію. Здебільшого ця тварина представлена як поранена або пригнічена. Мультимодальний критичний дискурс-аналіз засвідчив, що карикатури виконують різноманітні комунікативні й соціальні функції, які узгоджуються з тематичними категоріями. Частина з них має переважно інформативний характер і передає події у креативній, але нейтральній формі, з мінімальним використанням стилістичних засобів. Водночас більшість зразків здатні надавати повідомлюваному оцінку через арсенал виражальних засобів, формуючи у такий спосіб відповідне ставлення до події та демонструючи підтримку українській стороні.

MULTIMODAL CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF THE REPRESENTATION OF THE KURSK OPERATION IN ENGLISH-LANGUAGE POLITICAL CARTOONS

Zablotskyi Yu. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of English Philology
National University of Ostroh Academy
Seminarska str., 2, Ostroh, Rivne region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4842-8463
yurii.zablotskyi@oa.edu.ua*

Key words: *multimodal critical discourse analysis, modus, political cartoon, information environment, social semiotics, verbal and non-verbal components, communicative functions.*

The article is devoted to a Multimodal Critical Discourse Analysis (MCDA) of the visual representation of the Kursk Operation in Western political cartoons. Through an examination of the semantics of verbal and non-verbal elements of these cartoons and the identification of recurring patterns, five thematic categories are distinguished, within which the Ukrainian counteroffensive of August 2024 is portrayed. The complex analysis of graphical and textual modi makes it possible to identify typical scenarios, established visual tropes, and the core functions of each group of cartoons.

The most widespread scenario is the confrontation between the two countries' leaders—Volodymyr Zelenskyi and Vladimir Putin. The characters are depicted as politicians or military figures and are easily recognizable by their distinctive physical features, symbolic attributes, and verbal elements. The image of the President of Ukraine generally carries a positive or neutral connotation, while his opponent is portrayed in a neutral or clearly negative light. The military aspect is symbolized by the image of a tank, often with the Ukrainian president on it. Another prominent figure in the cartoons is a bear, symbolizing Russia; in most cases, the animal is shown as wounded or defeated.

The conducted MCDA demonstrates that political cartoons fulfill various communicative and social functions aligned with the identified thematic categories. Some serve predominantly informative purposes, presenting events in a creative yet neutral manner with minimal stylistic embellishment. However, most examples convey evaluative messages through expressive means, shaping audience perception and signaling support for the Ukrainian side.

Постановка проблеми. 6 серпня 2024 р. українські війська прорвали російський кордон у районі Курської області. Військовий маневр, який увійшов в історію під назвою «Курська операція», став першим випадком після Другої світової війни, коли іноземна армія вторглася на територію Росії. Частини угруповання ЗСУ, перетнувши кордон поблизу міста Суджа, просунулися вглиб, установивши контроль над значною територією. На кінець серпня 2024 р. українські війська контролювали близько 1100 км² Курської області. Ці події продемонстрували уразливість російських кордонів, підняли моральний дух українців і підірвали міф про недоторканість російських кордонів, а разом із ним створений Кремлем образ Володимира Путіна як непохитного захисника Росії. Масштабність і неочікуваність цієї операції привернули увагу міжнародної спільноти й миттєво заповнили головні шпальти газет і журналів по всьому світу.

Мова – не єдина знакова система, яка здатна відображати результати когнітивної діяльності людини. Графіка, скульптура, танці та інші способи, що використовують певну систему подібних елементів для формування відповідного значення у певному соціокультурному контексті, також слугують своєрідним засобом комунікації та передачі інформації. [Kress, Leeuwen, 2006, с. 15]. Ефективний спосіб реалізації комунікативних намірів адресанта лежить у площині перетину відразу декількох модусів, наприклад тексту й зображення, зображення та звуку тощо. Такий напрям у лінгвістиці зародився у кінці ХХ – на

початку ХХІ ст. на принципах візуальної соціальної семіотики, сформульованих Гюнтером Кресом і Тео ван Ліувенем [Kress, Leeuwen, 2006], і отримав назву «мультиmodalність». Фундаментом для цього підходу слугували постулати системно-функціональної лінгвістики (SFL) М. Галлідея [Halliday, Matthiessen, 2004]. Мультиmodalна лінгвістика дає можливість аналізувати комунікацію як багатовимірний процес, у якому різні modalності (текст, зображення, звук тощо) взаємодіють для створення загального значення. Таким чином, мультиmodalний аналіз розширює традиційні лінгвістичні методи, зосереджуючись не лише на вербальному вимірі, а й на взаємозв'язку всіх комунікативних ресурсів, які, накладаючись один на одного, формують комплексне значення, включаючи прямі денотативні смисли та приховані конотативні відтінки.

Розгляд репрезентованих у медійному просторі важливих суспільних подій та явищ з урахуванням параметрів різних модусів, широкого культурного контексту та функцій у межах певного соціокультурного середовища отримав назву «мультиmodalний критичний дискурс-аналіз» (МКДА). МКДА розглядає одиницю дискурс-аналізу як мультиmodalну семіотичну сутність, сконструйовану через специфічний набір смислотворчих виборів, сформованих внутрішніми чинниками (текстова структура) і зовнішніми чинниками (комунікативний контекст) [Kress, 2023]. Мультиmodalний критичний дискурс-аналіз розширює сферу застосування критичного дискурс-аналізу, залучаючи різні елементи кому-

нікації (зображення, жести, звуки, відео тощо) для виявлення комплексного значення повідомлення та його кореляції із соціальними інститутами, суспільними нормами та моральними цінностями відповідного суспільства. Жанр політичної карикатури як частина медійного дискурсу цілком відповідає умовам застосування МКДА, оскільки поєднує у собі візуальні та вербальні ресурси, активно апелює до культурних кодів, ідентичностей та ідеологій, а також виконує соціально значущі функції: інформує, критикує, висміює, впливаючи водночас на свідомість реципієнтів певної соціокультурної групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Політична карикатура є предметом дослідження багатьох наукових дисциплін. Представники мультимодальної лінгвістики теж долучилися до вивчення різних аспектів функціонування та інтерпретації карикатури у площині взаємодії графічного й вербального модусів. Варто зазначити, що важливі суспільні події раніше вже потрапляли до фокусу уваги дослідників: терористичні атаки у США 11 вересня 2001 р. [Bergen, 2003], світова фінансова криза 2008 р. [Bounegru, Forceville, 2011], ядерна криза 2017–2018 рр. у відносинах між США та Північною Кореєю [Kwon, 2019], Брекзит [Silaški, Đurović, 2019], торговельна війна між США та Китаєм [Zhang, Forceville, 2020], COVID-19 [Chu, 2022]. Окремі роботи присвячено російсько-українській війні [Morales Domínguez, Zurita Andión, Arrufat-Martín, 2024; Semotiuk, 2023]. Така кількість нових праць свідчить про актуальність і перспективність подальших досліджень різних суспільно важливих подій у межах політичного дискурсу із застосуванням принципів мультимодальної лінгвістики.

Аналіз наукової літератури не виявив окремих студій, присвячених подіям Курської операції, хоча велика кількість матеріалів цієї тематики поповнила ресурси всесвітньо відомих платформ карикатур. Такий обсяг матеріалів засвідчує значний суспільний інтерес до цієї теми, що підтверджує доцільність і своєчасність запропонованої розвідки.

Мета статті полягає у комплексному аналізі вербальних і невербальних складників політичних карикатур, присвячених Курській операції, з метою виявлення засобів створення загального значення, виявлення повторюваних сценаріїв і базових образів репрезентації цих подій. Досягнення мети роботи передбачає виконання таких завдань: виявити ключові аспекти й сценарії, через які західні медіа передають зазначену тему; визначити засоби формування та передачі смислу представлених подій; охарактеризувати типові образи, які превалюють на карикатурах, присвячених Курській операції.

Об'єктом запропонованої роботи є мультимодальні зображення Курської операції, представлені у формі політичних карикатур західного інформаційного простору, зокрема візуальні інтерпретації подій українського контрнаступу серпня 2024 р. **Предмет** дослідження – структурно-семантичні особливості вербальних і невербальних елементів політичних карикатур, їх поєднання у формуванні загального змісту зображень, а також функціонально-тематична класифікація, що відображає дискурсивні стратегії подання образів учасників Курської операції та їх символічних утілень.

Методологія дослідження. Матеріал дослідження становлять політичні карикатури за темою Курської операції із всесвітньо відомих банків даних карикатур «Political Cartoons», «Cartoonstock», «Cartoon Movement». У результаті пошуку за ключовими словами «kursk», «kursk operation», «sudzha» було сформовано корпус карикатур для дослідження. Результати запитів за першими двома ключовими словами були ідентичні, жодних результатів за параметром «sudzha» знайдено не було. Серед отриманого матеріалу траплялися карикатури з подібними словами у назві («kurds», «Sebastian Kurz»). Щоб забезпечити релевантність отриманих результатів, було застосовано фільтри за часовими рамками (6 серпня 2024 р. дотепер) та за категоріями («Ukraine crisis», «Russia»). На ресурсах із простим пошуком відповідність карикатур перевірено вручну.

Виклад основного матеріалу дослідження. Карикатура як засіб візуальної комунікації відіграє важливу роль у відображенні соціально-політичних реалій та формуванні громадської думки. Класичне визначення політичної карикатури характеризує її як ілюстрацію або комікс, що містить політичний чи соціальний коментар, зазвичай спрямований на аналіз або критику сучасних подій і політичних діячів [Knieper, 2013]. За своєю природою політична карикатура є мультимодальним семіотичним артефактом [Stöckl, 2004]. Її загальне значення формується через накладання графічних (зображення подій, явищ, персонажів) і вербальних (підписи, надписи, репліки) елементів [Hussein, 2019, с. 453]. Базові функції карикатури – повідомляти, критикувати та інтерпретувати політичні та соціальні проблеми відповідного суспільства в певну історичну епоху [Abraham, 2009]. Політичні карикатури вимагають від реципієнта графічної грамотності (щоб розрізняти зображенні артефакти та стилістичні прийоми), досить ґрунтовного розуміння мови (оскільки автори часто використовують певні словесні ребуси) та загальних енциклопедичних знань про історію, події та тенденції (тому що карикатури завжди віддзеркалюють довколишню реальність відповідного суспільства).

Мультиmodalний критичний дискурс-аналіз досліджуваного корпусу дав змогу виокремити п'ять категорій відповідно до їх тематичного та функційного спрямування. Перша група відображає власне факт перетину українськими військами кордону країни-агресора; друга репрезентує цю операцію як спритний військовий маневр; третя категорія демонструє її як принизливий удар у тил ворога, четверта висміює ворога, п'ята висвітлює її як реальну загрозу існуванню Російської федерації. Кожна з категорій побудована на подібних повторюваних сценаріях, використовує характерні символи й образи, охоплює набір типових виражальних засобів, які допомагають виконувати певні функції.

Перша група карикатур (рис. 1) демонструє факт успішного перетину українськими військами російського кордону в Курській області. Серія карикатур має нейтральний характер, особливих ознак прояву гумору чи сатири не помічено, основне завдання – відобразити відповідний факт. На перших двох карикатурах (із ресурсів «Cartoon Movement» і «Cartoonstock» відповідно) українську армію репрезентовано через зображення танку, на якому розміщено президента Володимира Зеленського. Вербальні надписи у назві або у вигляді елемента самої карикатури безпосередньо вказують на перебування військового контингенту саме в Курській області.

Часто на карикатурах також зображують спантеліченого лідера країни-агресора. Наприклад, на третьому рисунку («Political Cartoons») завдяки додатковим артефактам (прапор та довжелезний стіл, за яким він здійснював прийом під час COVID-19) можна впізнати В. Путіна. Заголовок композиції «COUNTER ATTACK UKRAINE» та танк із жовто-блакитним прапором на другому кінці стола надають достатньо контексту для правильного декодування змісту повідомлення. Загальний стиль зображень і зміст вербальних компонентів цієї групи мають нейтральне забарвлення та виконують інформаційну функцію (рис. 1).

Друга категорія проаналізованих карикатур, окрім прямого й очевидного факту контратаки українських військ, додатково характеризує її як успішну, неочікувану і блискавичну (рис. 2). Представлені для аналізу зображення з «Political Cartoons», «Cartoonstock» і «Cartoon Movement», окрім інформативної, очевидно, мають емоційно-оцінну функцію за посередництвом комічності представлених ситуацій та образів. На першій карикатурі змальовано ситуацію, де танк з українським прапором, з якого видніється голова, очевидно, президента України, блискавично проскакує поміж ніг велетенського розміру персонажу, схожого на Володимира Путіна, який із ракетою в руці стоїть на сторожі своїх володінь, обнесених трухлявим парканом. Обшарпана огорожа й розі-

Рис. 1. Українські війська в Курській області

Рис. 2. Курська операція – блискавичний військовий маневр

рвані з внутрішнього боку штани очільника країни, поміж ніг якого проскочив танк, підкреслює комічність ситуації.

Схожий сценарій спостерігаємо на другій карикатурі: маленький український танк, керований схоже Володимиром Зеленським із прапором у руках, завдяки ризиковому маневру спритно проїжджає поміж гусениць громіздкого й очевидно маломаневреного російського танку з літерою «Z» на башті та прямує повз надпису «RUSSIA». Збентежений командир ворожого танку, який візуально нагадує президента Росії, безпорадно поглядом проводить опонента.

Протистояння двох лідерів поза межами військової тематики, але з елементами гумору й сатири зображено на третій карикатурі. Картина демонструє пробиття штрафного удару у футболі. Одягнені в національні російські кольори воротар і вишикувані в стінку захисники візуально нагадують Володимира Путіна. Нападника команди в національних українських кольорах зображено зі спини, реципієнт не бачить його обличчя, проте характерна зачіска, колір волосся і номер «1» на футболці, який зазвичай носять голкіпери, наштотують на думку, що це президент України Володимир Зеленський. Незважаючи на потужну стінку суперника, нападник хитрим «обвідним» ударом забиває м'яч з надписом «KURSK» у ворота суперника. Характерно, що автор карикатури з псевдонімом «Amogim» походить із Бразилії (про що свідчить відповідний прапорець під карикатурою біля його імені), країни, жителі якої понад усе люблять футбол.

Матеріали третьої тематичної групи репрезентують Курську операцію як неочікуваний удар у тил ворога, якого зображено в образі В. Путіна або великого лютого ведмеда (типового символу Росії), у яких через певні обставини страждає стратегічно уразлива ділянка тіла (рис. 3). На карикатурі з ресурсу «Political Cartoons» зображено президента Росії в образі солдата, який з автоматом в руках і касці з літерою «Z» (маркування, яке вико-

ристовували російські війська під час повномасштабного вторгнення), рухається повз табличку з надписом «Ukraine» на жовто-блакитному тлі. Комізму представленому сценарію додає те, що із сідниці «великого» лідера стирчить така ж таблиця меншого розміру, указуючи одночасно на несподіваність ситуації та недолугість озброєного воїна.

На двох інших карикатурах зображено символ російської федерації – бурого ведмеда, у якого теж негаразди з «тильним» сектором. Додаткові атрибути у вигляді типової військової шапки з кокардою у вигляді російського триколю та штанів кольору «дубок», який використовують в армії РФ, на першому малюнку та надпису «RUSSIA» на спині другого звіра надають додаткових контекстуальних маркерів, щоб розпізнати збірний образ Росії. Карикатуру з ресурсу «Cartoon Movement» додатково доповнено заголовком «Ukraine bites back». У графічному плані ця подія представлена у вигляді невеличкого пса у жовто-блакитних кольорах із надписом «Ukraine», який міцно вчепився гострими зубами в «п'яту точку» спантеличеного звіра. У ведмеда із закривавленою мордою з карикатури від «Cartoonstock» сідниці буквально «палають» яскравим полум'ям із надписом «UKRAINE».

Усі представлені карикатури вирізняються високою образністю та мають виразний оцінний характер, зокрема через негативне зображення персонажів, що репрезентують Росію. Їхня функція, безумовно, виходить за межі суто інформативної: візуальні повідомлення спрямовані на сатиричну критику та висміювання дій країни-агресорки. Головний зміст передано через метафоричні конструкції, які фіксують уразливість і неспроможність російської федерації ефективно захищати власну територію. Курська операція у цьому контексті постає як символ несподіваного удару в тил, що не лише підірвав кремлівський наратив про «непорушність» кордонів, а й став маркером змін у сприйнятті військово-політичного ландшафту з боку світової спільноти (рис. 3).

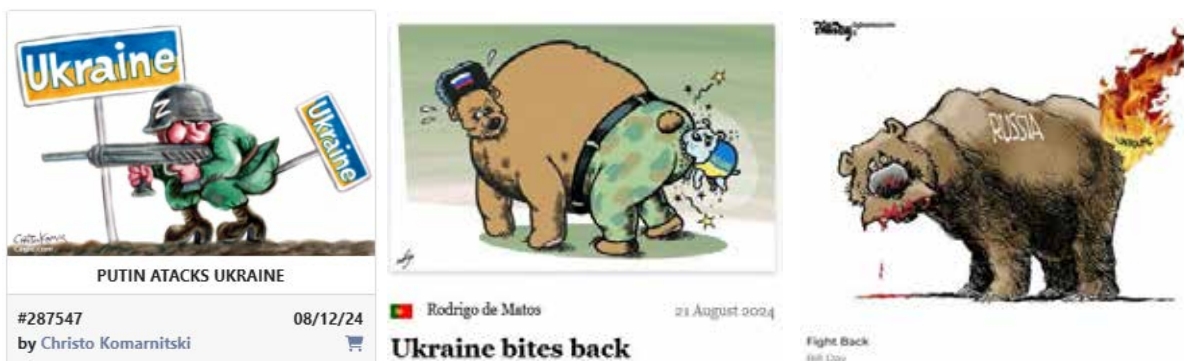

Рис. 3. Несподіваний удар у тил

Гумористичний потенціал жанру політичної карикатури повною мірою представлено в четвертій групі матеріалів, основним мотивом якої є відверте висміювання особистості президента російської федерації (рис. 4). Знущальний характер має перша карикатура з ресурсу «Cartoonstock», на якій зображено сумного Володимира Путіна, який тримає у руках листівку з надписом «From Russia with Love». Цей вираз походить від назви роману Яна Флемінга про Джеймса Бонда, екранізованого у 1963 р. з Шоном Коннері в головній ролі. Відтоді фраза набула популярності й конотації шпигунства, інтриги та певної екзотики в контексті геополітичних подій, пов'язаних із російським впливом за кордоном. Зображення Володимира Зеленського, який шле вітання своєму візаві з башти танку на фоні таблиці з надписом «Kursk», додає цій фразі особливої іронії, адже цього разу «привіт» шлють самому лідеру росіян, ілюструючи, що традиційний наратив про російську могутність не витримує натиску українського контрнаступу. Невдоволеність Путіна підсилює сатиричний ефект зображення, демонструючи неприємне здивування російського лідера від отриманого «подарунка».

Друга карикатура з «Cartoon Movement» під заголовком «Red line» зображує українського воїна, який зухвало показує носа у бік Росії, перетинаючи яскраву червону лінію. Жодних графічних чи вербальних відсилань до Курської операції зображення не містить, проте дата карикатури (22 серпня 2024 р.) промовисто говорить, що саме прорив українськими військами кордону з Росією в Курській області є цим порушенням горезвісної «червоної лінії», про яку неодноразово попереджав Путін. Загальний сатиричний посыл карикатури полягає у демонстрації того, як рішучі дії України фактично знівелювали психологічний ефект російських погроз у медійному просторі.

Третя карикатура з ресурсу «Cartoonstock» демонструє на передньому плані українського військового у камуфляжі зі зброєю та нарукав-

ною пов'язкою у кольорах українського прапору. Зачіска, борода й вуса вояка дають змогу упізнати в ньому Володимира Зеленського, який наводить автомат на чоловіка навпроти і запитує: «Where is Putin?» (Де Путін?). Інший персонаж, одягнений у жовто-блакитну сорочку з написом «Slava Ukraini», несучи в руках гілку дерева, відповідає: «No idea!» (Без поняття!). На задньому плані видно просування українських військ на танках у напрямку міста Курськ, на що вказує дорожній знак. Увесь горизонт затягнутий димом – очевидно, йде активна бойова операція. Комізм зображення полягає у тому, що чоловік, який усім своїм виглядом зображує прихильника України, дуже схожий на Володимира Путіна, який перевдягнувся в простацький одяг і замаскував обличчя клоунським носом. Очевидно, що карикатура не просто повідомляє події, а відверто глузує над лідером російської федерації, демонструючи його боягузтво й уразливість (рис. 4).

Останню тематичну групу становлять карикатури, які зображують Курську операцію як серйозну, а іноді смертельну загрозу режиму В. Путіна (рис. 5). У ролі головного персонажу таких сценаріїв традиційно виступає сам президент РФ або ведмідь як символ Росії. Карикатура з «Cartoonstock» передає цей сюжет за посередництвом зображення Володимира Путіна, який сидить за столом із чашкою кави, на якій видно символ радіоактивності (натяк на ядерну зброю). Персонаж виглядає збентежено, причиною цього є дуло танка з українським прапором на кінці, направлене прямо в його обличчя.

Друге зображення з «Political Cartoons» демонструє ведмедя у військовій шапці з кокардою у вигляді триколову. У горлянку звіра стирчить основа розташованої у Києві монументальної скульптури «Батьківщина-Мати», інша сторона якої вийшла з його лівого боку. На відміну від оригіналу у руках Батьківщина-Мати замість меча тримає жовто-блакитний стяг, додатково нагадуючи про напрям, звідки завдано удару. Характер

Рис. 4. Насмішка над Росією та її лідером

Рис. 5. Загроза існуванню російської федерації

та розмір поранення вказують на наближення сумного фіналу для тварини.

Третя карикатура цього циклу з ресурсу «Cartoon Movement» зображує стилізоване слово «KURSK», у якому перша й остання літери «К» слугують рогаками для рожня, до якого прив'язана людина, візуально схожа на Володимира Путіна. З обох кінців літери «U» горить полум'я, підсмажуючи безпорадного головнокомандуючого найбільшої у світі ядерної держави. Рука, яка крутить рожен, виглядає з рукава жовто-блакитного кольору. Назва карикатури «hot summer!! IN KURSK» додає загальному значенню глузливого відгінку, так, ніби це звичайне літо, а не військова операція, яка перетворила територію, яку Росія вважала безпечним тилом, на «гарячу точку» у прямому та переносному сенсі, а військового злочинця Путіна з агресора на жертву.

У дійсності Курська операція самотужки не могла перевернути хід подій російсько-української війни, і станом на квітень 2025 р. частини ЗСУ залишили більшу частину цієї території. Проте цей дійсно блискавичний військовий маневр виконав цілу низку важливих у стратегічному плані завдань. По-перше, операція попередила наступ росіян у Сумській та Харківській областях. По-друге, війська РФ зазнали значних утрат у живій силі та техніці, а фонд обміну полоненими української сторони значно поповнився. По-третє, вона відтягнула суттєві сили ворога з інших напрямків, надавши частинам ЗСУ час для перегрупування та зайняття вигідних позицій для оборони. Найголовніше, у медійному просторі Курська операція завдала суттєвих репутаційних утрат Росії та особисто Володимиру Путіну, продемонструвавши уразливість кордонів і неспроможність захистити власний тил (рис. 5).

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Проведений мультимодальний критичний дискурс-аналіз західних політичних карикатур, присвячених Курській операції, продемонстрував, що зазначену подію автори зображують за допомогою схожих сценаріїв і

образів. Контрнаступ українських військ найчастіше передають за посередництвом протистояння лідерів країн, зображених у контексті воєнних дій. Часто на рисунках присутній образ ведмедя як символ Росії. Карикатури насичені національною символікою у вигляді елементів одягу чи додаткових атрибутів; ширший контекст і краще розуміння репрезентованих подій забезпечують вербальні елементи у вигляді дат, заголовків, надписів, підписів, реплік персонажів тощо. Усі зазначені елементи уможливають правильне декодування значень карикатур за умови мінімального ознайомлення з новинами про Курський контрнаступ.

Виокремлення повторюваних подібних сценаріїв дало змогу виявити у дослідженому корпусі п'ять тематичних груп, які зображують Курську операцію у таких ракурсах: факт перетину українськими військами кордону країни-агресора; репрезентація операції як удакої військової кампанії; принизливий удар у тил ворога, репутаційна поразка Володимира Путіна, реальна загроза існуванню російської федерації. Кожна з категорій має свій характерний набір смислотворчих елементів і виражальних засобів, які допомагають виконувати функції інформування, переконання, висміювання зображених подій.

Мультимодальний критичний дискурс-аналіз політичних карикатур, присвячених Курській операції, засвідчив однозначну підтримку західними авторами позиції України та рішуче засудження дій агресора, що вказує на відповідність стандартів західних медіа принципам демократії та високим моральним цінностям. Окрім однозначної суспільно-політичної оцінки подій, більшість карикатуристів демонструє негативне ставлення до представників країни-агресорки через відверті чи завуальовані сатиричні випадки. Комплексний аналіз взаємодії різних семіотичних систем у висвітленні важливих суспільних подій в інформаційному просторі дає змогу простежити ідеологічну позицію учасників комунікації та окреслює перспективний напрям лінгвістичних досліджень у межах дискурсивної мовної практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Abraham L. Effectiveness of Cartoons as a Uniquely Visual Medium for Orienting Social Issues. *Journalism & Communication Monographs*. 2009. Vol. 11, no. 2. P. 117–165.
2. Bergen, B. (2003). To awaken a sleeping giant: Cognition and culture in September 11 «Political Cartoons». *Language, culture, and mind*. 2003. P. 1–12.
3. Bounegru L., Forceville C. Metaphors in editorial cartoons representing the global financial crisis. *Visual Communication*. 2011. Vol. 10, no. 2. P. 209–229.
4. Chu T. A Study of Multimodal Metaphors in Newspaper Cartoons Representing COVID-19. *OALib*. 2022. Vol. 09, no. 09. P. 1–10.
5. Halliday M., Matthiessen C. An introduction to functional grammar (3rd ed.). Arnold ; Distributed in the United States of America by Oxford University Press. 2004. 689 p.
6. Hussein I. Analyzing «Political Cartoons» in Arabic-language media after Trump’s Jerusalem move: A multimodal discourse perspective. *International Journal of Cognitive and Language Sciences*. 2019. Vol. 13, no. 4. P. 451–465.
7. Knieper T. Political cartoon. URL: <https://www.britannica.com/topic/political-cartoon>. (date of access: 08.04.2025).
8. Kress G. Multimodal discourse analysis. *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. Routledge, 2023. P. 35–51.
9. Kress G., Leeuwen T.V. Reading Images: The Grammar of Visual Design. Taylor & Francis Group, 2006. 291 p.
10. Kwon I. Conceptual mappings in «Political Cartoons»: A comparative study of the case of nuclear crises in US–North Korean relations. *Journal of Pragmatics*. 2019. Vol. 143. P. 10–27.
11. Morales Domínguez L., Zurita Andi6n J.L., Arrufat Mart6n S. The Ukraine war in Western «Political Cartoons» during the first year and a half of the conflict. *VISUAL REVIEW*. 2024. Vol. 16, no. 7. P. 103–115.
12. Semotiuk O. Superhero contra butcher: Zelensky and Putin in «Political Cartoons» on Russian aggression. *Visual Communication*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1177/14703572231189753>.
13. Silaški N., Đurović T. The journey metaphor in Brexit-related «Political Cartoons». *Discourse, Context & Media*. 2019. Vol. 31. P. 100318.
14. St6ckl H. In between modes: Language and image in printed media. *Perspectives on multimodality*. 2011. P. 9–30.
15. Zhang C., Forceville C. Metaphor and metonymy in Chinese and American «Political Cartoons» (2018–2019) about the Sino-US trade conflict. *Pragmatics and Cognition*. 2020. Vol. 27, no. 2. P. 474–499.

ДЖЕРЕЛА ЛІЮСТРАТИВНОГО
МАТЕРІАЛУ

16. Cartoon Movement. URL: <https://www.cartoonmovement.com/>
17. Cartoonstock. URL: <https://www.cartoonstock.com/>
18. Political Cartoons. URL: <https://politicalcartoons.com/>

REFERENCES

1. Abraham, L. (2009). Effectiveness of cartoons as a uniquely visual medium for orienting social issues. *Journalism & Communication Monographs*, 11(2), 117–165.
2. Bergen, B. (2003). To awaken a sleeping giant: Cognition and culture in September 11 «Political Cartoons». *Language, culture, and mind*, 1–12.
3. Bounegru, L., & Forceville, C. (2011). Metaphors in editorial cartoons representing the global financial crisis. *Visual communication*, 10(2), 209–229.
4. Chu, T. (2022). A study of multimodal metaphors in newspaper cartoons representing COVID-19. *Open Access Library Journal*, 9(9), 1–10.
5. Halliday, M., & Matthiessen, C. (2004). *An introduction to functional grammar* (3rd ed.). Arnold ; Distributed in the United States of America by Oxford University Press.
6. Hussein, I. (2019). Analyzing «Political Cartoons» in Arabic-language media after Trump’s Jerusalem move: A multimodal discourse perspective. *International Journal of Cognitive and Language Sciences*, 13(4), 451–465.
7. Knieper, T. (2013). Political cartoon. *Encyclopedia Britannica*. [Electronic resource]. URL: <https://www.britannica.com/topic/political-cartoon>.
8. Kress G. (2023). Multimodal discourse analysis. *The Routledge Handbook of Discourse Analysis* (pp. 35–51). Routledge.
9. Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design*. Routledge.
10. Kwon, I. (2019). Conceptual mappings in «Political Cartoons»: A comparative study of the case of nuclear crises in US–North Korean relations. *Journal of Pragmatics*, 143, 10–27.
11. Morales Domínguez, L., Zurita Andi6n, J.L., & Arrufat Mart6n, S. (2024). The Ukraine war in Western «Political Cartoons» during the first year and a half of the conflict. *Visual Review*, 16(7), 103–115.
12. Semotiuk, O. (2023). Superhero contra butcher: Zelensky and Putin in «Political Cartoons» on Russian aggression. *Visual Communication*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/14703572231189753>.
13. Silaški, N., & Đurović, T. (2019). The journey metaphor in Brexit-related «Political Cartoons». *Discourse, Context & Media*, 31, 1–10.
14. St6ckl, H. (2011). In between modes: Language and image in printed media. In *Perspectives*

on multimodality (pp. 9–30). John Benjamins Publishing Company.

15. Zhang, C., & Forceville, C. (2020). Metaphor and metonymy in Chinese and American «Political Cartoons» (2018–2019) about the Sino-US trade conflict. *Pragmatics & Cognition*, 27(2), 474–499.

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

16. Cartoon Movement. URL: <https://www.cartoon-movement.com/>
17. Cartoonstock. URL: <https://www.cartoonstock.com/>
18. Political Cartoons. URL: <https://politicalcartoons.com/>